

Migranten zonder verblijfsrecht Mensenrechten en het recht op opvang

Volgens de Nederlandse overheid moeten migranten zonder verblijfsrecht uit Nederland vertrekken en komen ze alleen in aanmerking voor (tijdelijke) opvang in een vrijheidsbeperkende locatie wanneer ze oprecht en aantoonbaar bereid zijn mee te werken aan hun vertrek. Zij mogen niet werken, krijgen geen sociale bijstand om bijvoorbeeld eten, drinken of kleding te kopen. Wel heeft iedereen die op Nederlands grondgebied verblijft recht op 'medisch noodzakelijke zorg'. Minderjarigen hebben bovendien recht op onderwijs en sinds een uitspraak van de Hoge Raad in 2012 ook recht op opvang. Voor volwassenen zonder verblijfsrecht erkent de Nederlandse overheid dit recht niet. Zie voor verhalen en informatie over hun situatie: www.vluchtverhalen.nl,

Universele Verklaring voor de Rechten van de Mens

Artikel 25: 'Een ieder heeft recht op adequate levensstandaard'

Internationaal Verdrag inzake Economische Sociale en Culturele Rechten

Artikel 11

Het recht op een adequate levensstandaard, met inbegrip van toereikende voeding, kleding en huisvesting.

Volgens het toezichthoudend Comité bij dit verdrag (ICESCR) behoren toegang tot medische zorg, (basis) voedsel en onderdak tot de onaantastbare kernverplichtingen van het verdrag. Het recht op voedsel en onderdak zijn ondeelbaar verbonden met de menselijke waardigheid en onmisbaar voor de vervulling van andere mensenrechten. Deze bepalingen gelden voor eenieder die zich op het grondgebied van een verdragsstaat bevindt (dus ook voor vreemdelingen zonder verblijfsrecht)

VN Speciale Rapporteurs

Philip Alston (armoede) Leihani Farha (huisvesting) Francois Crépeau (migranten)

Brief 25 februari 2016 aan de Nederlandse overheid: Respect voor menselijke waardigheid betreft inherente en fundamentele waarden die overheden bij al hun activiteiten moeten betrekken. Landen hebben de verplichting om ieders mensenrechten – ook die van non-citizens - die zich op het grondgebied bevinden te respecteren en te beschermen. De Nederlandse overheid is onder internationaal (mensen)recht verplicht om ten minste een minimaal essentieel niveau van opvang en zorg te bieden.

Het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie

Artikel 1: De menselijke waardigheid is onschendbaar.

Zij moet worden geëerbiedigd en beschermd.

Parlementaire Assemblée van de Raad van Europa

Resolutie 1509 (2006): Internationale mensenrechtenverdragen gelden voor iedereen - ongeacht de verblijfsstatus.

Juist vanwege de kwetsbare situatie waarin migranten zonder verblijfsrecht vaak verkeren hebben zij extra behoefte aan bescherming.

Nils Muiznieks, mensenrechtencommissaris Raad van Europa

Oktober 2014 over Nederland: 'Eenieder -dus ook mensen zonder verblijfsrecht – die zich bevindt op het grondgebied van een staat heeft het recht op een adequate levensstandaard. Inclusief eten, kleding en onderdak.'

Europees Sociaal Handvest
Europees Comité voor Sociale Rechten in een (unanieme) uitspraak 10
november 2014

'... access to food, water, as well as to such basic amenities as a safe place to sleep and clothes fulfilling the minimum requirements for survival in the prevailing weather conditions are necessary for the basic subsistence of any human being.'
'When human dignity is at stake, the restriction of the personal scope should not be read in such way as to deprive migrants in an irregular situation of the protection of their most basic rights enshrined in the Charter..'

Nederland schendt artikel 13, lid 4 (sociale en medische bijstand) en artikel 31 lid 2 (onderdak) van het Handvest door irreguliere migranten uit te sluiten van voorzieningen. Noodhulp moet onvoorwaardelijk zijn en niet afhankelijk worden gesteld van de bereidheid mee te werken aan terugkeer.

De conclusies van de Raad van Ministers van de Raad van Europa (15 april 2015) in reactie op de uitspraak van het Europese Comité voor Sociale Rechten waren vaag. Enerzijds wijst de Raad op de reikwijdte van het Handvest, anderzijds op het belang van de uitspraak van het Europese Comité Sociale Rechten en op de verantwoordelijkheid van staten om dakloosheid van niet rechtmatig verblijvende vreemdelingen te voorkomen.¹

Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (EVRM)

Artikel 3: Niemand mag worden onderworpen aan foltering of aan onmenselijke of vernederende behandelingen of bestraffingen.

Uitspraak 5 juli 2016: Hunde vs Nederland

Het Europese Verdrag kent geen recht op sociale bijstand maar erkent wel het belang van de economische en sociale rechten zoals die in het Europese Handvest en de beslissing van het Europese Comité Sociale Rechten (1 juli 2014) zijn verwoord. Het Europese Hof voor de Rechten van de Mens vindt niet dat de bevindingen van het Europese Comité Sociale Rechten automatisch leiden tot een schending van artikel 3 van het Europese Verdrag (EVRM) maar artikel 3 vereist wel dat overheden in gevallen van extreme armoede – ook als het ongedocumenteerd betreft - actie moeten ondernemen.

In gevallen van extreme armoede mag de overheid niet inactief of onverschillig blijven.

Het Europese Hof oordeelde in de zaak Hunde dat Nederland artikel 3 van het Europese Verdrag niet heeft geschonden. Het Hof motiveerde dit met het feit dat Nederland niet inactief was gebleven. Nederland kent een buitenschuldprocedure, mensen kunnen opvang krijgen in de VBL, er is medisch noodzakelijke zorg beschikbaar en er kan uitstel van vertrek op medische gronden worden gevraagd. Tot slot noemt het Europese Hof dat Nederland recentelijk is begonnen met een stelsel dat voorziet in basisvoorzieningen voor irreguliere migranten. Afbreken van deze voorzieningen is dus in geen geval een optie.

¹ Het Comité van Ministers kan het juridisch inhoudelijke oordeel van het Europese Comité Sociale Rechten niet veranderen of in twijfel trekken. Het juridisch inhoudelijke oordeel is bindend. (zie art. 9 van het aanvullend protocol collectieve klachten)